

L20
292

L20
292B

DE OPBOUW VAN HET AGRARISCH "OUTLOOK"-ONDERZOEK.

In ons land wordt in ruime kring, zowel bij ondernemers als bij beleidsinstanties, de behoefte gevoeld aan gecoördineerd en systematisch onderzoek naar de toekomstige economische positie van de landbouw in haar verschillende onderdelen.

Zo is er om enkele voorbeelden te noemen behoefte aan continue informatie over de toekomstige economische positie van de rund- en varkensvleesproductie op de Europese markten, over het vermoedelijke toekomstige verloop van de Europese graanprijzen tengevolge van het E.E.G.-verdrag, over de vermoedelijke gevolgen van een eventuele stijging der graanprijzen voor de sector der veredelingslandbouw enz. enz.

Een grote groep van belangstellenden zal hierbij denken aan bijv. informatie over de te verwachten veranderingen in te produceren hoeveelheden in de nabije toekomst en de gevolgen van deze veranderingen voor de prijsontwikkelingen op korte termijn. Een andere groep legt belangstelling aan de dag voor vragen als bijv.: "hoe zijn de toekomstverwachtingen t.a.v. de vleesproductie over een langere periode, bijv. over 5 à 8 jaren".

Beantwoording van deze laatste soort van vragen vergt onderzoek van geheel andere gaardheid dan beantwoording van de vragen met betrekking tot de kortere periode. Hierop wordt in deze nota nader ingegaan met de bedoeling enige aanwijzingen te verkrijgen voor de opbouw van een doelmatig economisch agrarisch "outlook"-onderzoek.

"outlook" op korte termijn.

Men tracht de vragen over de ontwikkeling op korte termijn veelal op te lossen met behulp van betrekkelijk eenvoudig onderzoek van tijdreeksen. De onderzoekers die voor deze vragen staan, zijn geneigd historische prijs-, productie-, en voorraadreeksen voortdurend op de voet te volgen. Zij beelden deze reeksen veelal uit in grafieken. De vorm van deze grafieken, kennis van indicatoren zoals recente cijfers over veetellingen, dekkingen enz. en gegevens over verwachtingen welke er leven in de praktijk, geven hun veelal genoeg aanknopingspunten om te geraken tot een verstandige beoordeling van een bepaalde marktsituatie.

Zo gezien lijkt het er op dat dit onderzoek op korte termijn niet zo moeilijk is en wel verricht kan worden door alleenstaande onderzoekers, mits zij maar voldoende contacten hebben met de praktijk en mits zij maar over voldoende statistische bronnen kunnen beschikken.

61/1314

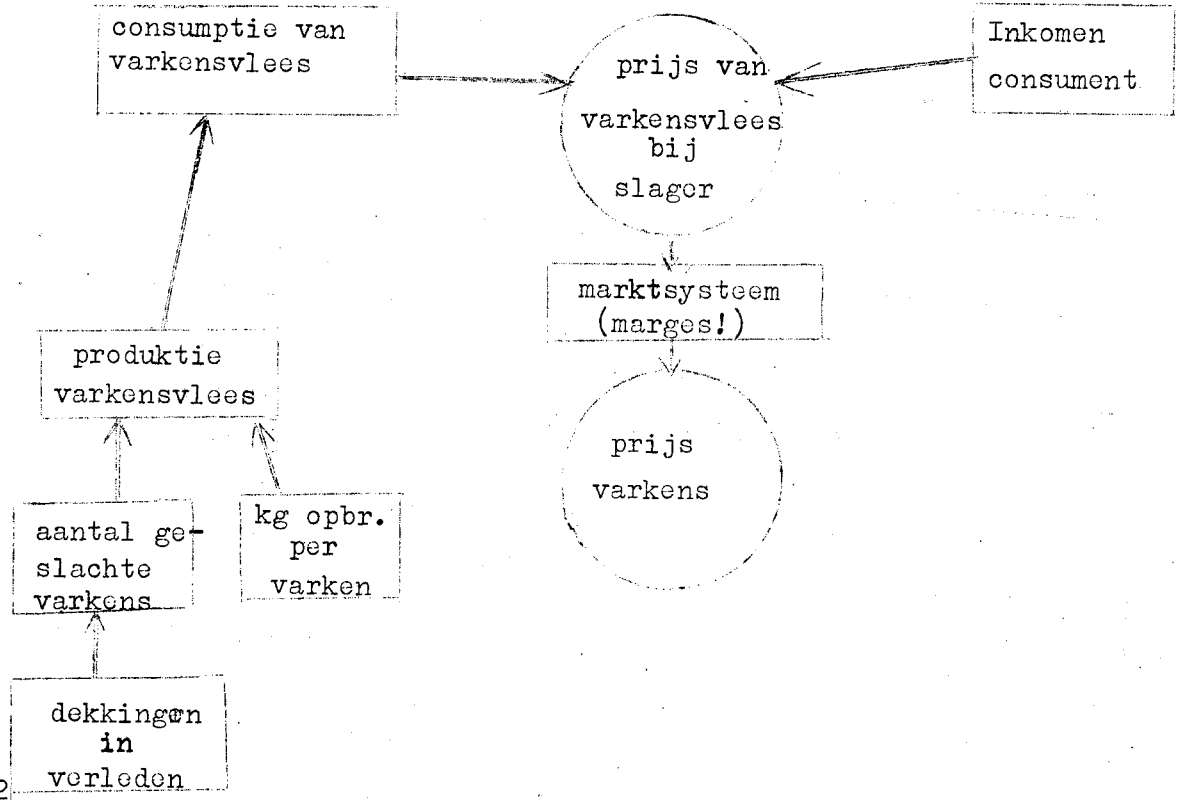
Geconstateerd moet echter worden dat slechts enkelen in Nederland met succes dit soort van onderzoek verrichten. Dat er slecht weinigen zijn die op succes kunnen bogen spruit waarschijnlijk voort uit een onderschatting van de statistische en economische moeilijkheden van deze onderzoekingen.

Allereerst heeft de onderzoeker een achtergrond van denken nodig welke veelal met veel moeite wordt verkregen. Beschikt de onderzoeker niet over een goede kennis van het marktmechanisme, dan zullen uiteraard zijn prognoses ver bezijden de waarheid kunnen zijn; en het mechanisme der markten is vaak ingewikkeld. Dit wordt hieronder geïllustreerd.

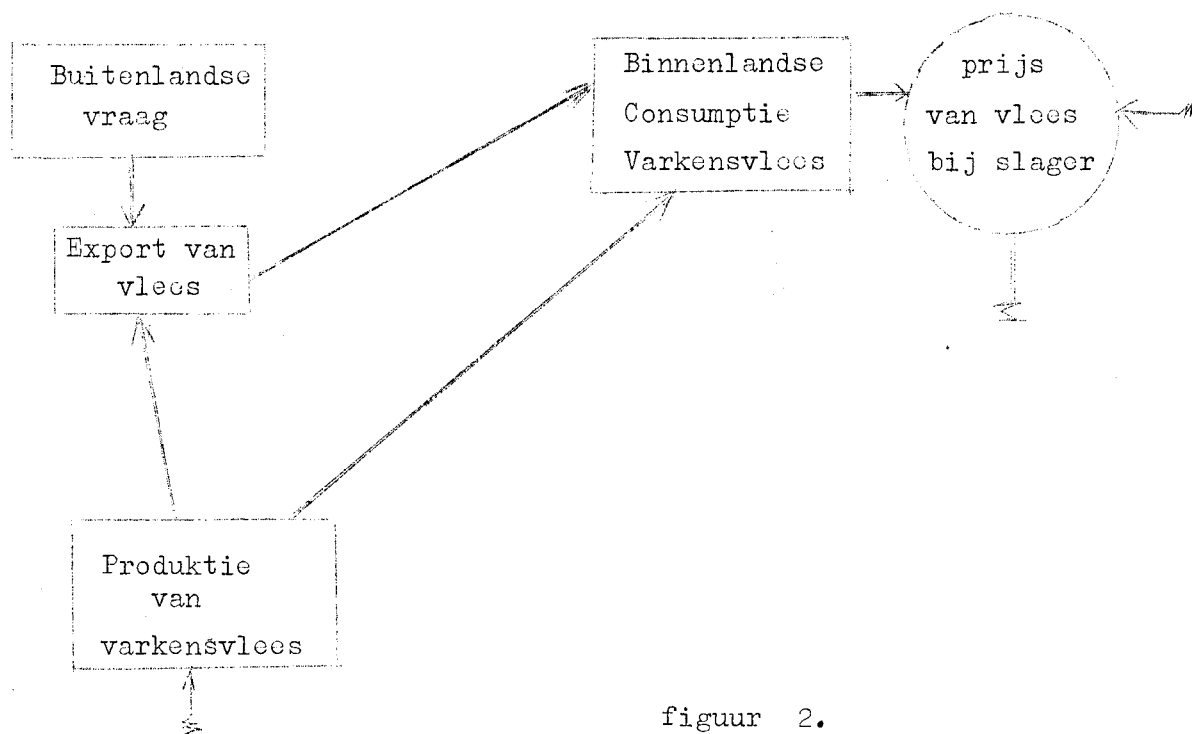
Enkele belangrijke factoren welke de prijs van varkensvlees bepalen zijn het inkomen van de consumenten enerzijds en een aantal krachten (veelal uit het verleden) welke het aanbod bepalen anderzijds (aantal zeugen in het verleden en frequentie der dekkingen, de zwaarte van de te slachten varkens).

Een dergelijke mechanisme is nog wel te overzien, als er geen buitenlandse afzetmarkt is en als er geen andere prijsbepalende factoren optreden. Het marktmechanisme zou er dan aldus uitzien:

figuur 1

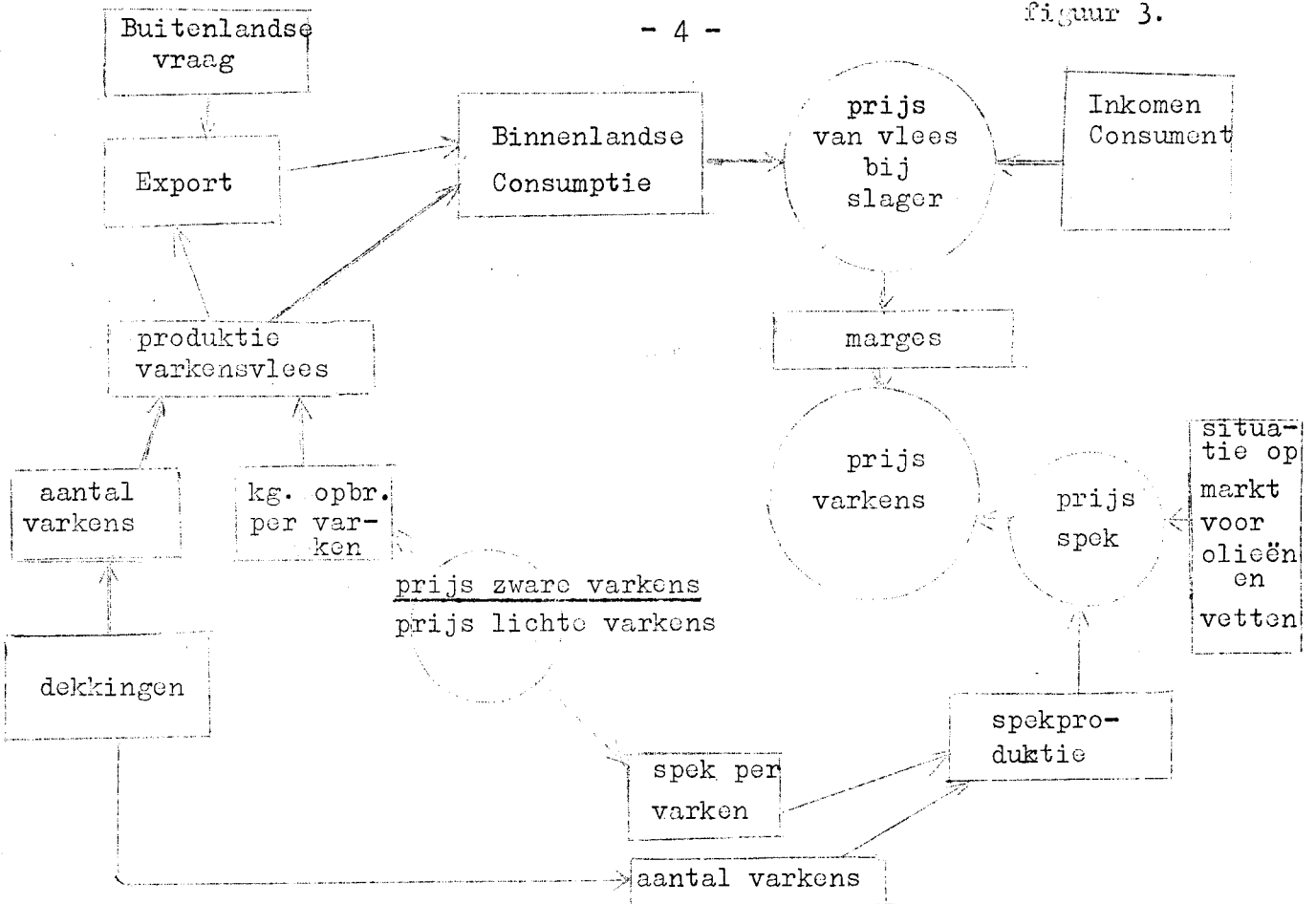
Er zijn echter allerlei nevenkrachten op bovenstaand systeem werkzaam. Zo zijn de exporten belangrijk; deze staan onder invloed van de vraag in het buitenland en de hoogte van de binnenlandse produktie. Het zo juist geschetste mechanisme, moet dan links boven aldus worden uitgebreid:

figuur 2.

Nu hebben wij gevonden dat de prijs van het spek ook de prijs van de varkens mede bepaalt, waarschijnlijk zoals is aangegeven in onderstaande figuur 3.

figuur 3.

Wij zien dus dat de onderzoeker al spoedig op vele dingen moet letten wil hij geraken tot een redelijke rapportering over de gedragingen en eventuele toekomstige gedragingen van de markt. Een en ander houdt in dat hij er achter moet komen welke reeksen van marktgegevens voor hem belangrijk zijn, hoe de mate van belangrijkheid is van deze gegevens en tevens dat het veelal vele reeksen zijn die hij moet volgen en analyseren.

Met het bovenstaande is wel duidelijk gemaakt dat voor het "outlook"-onderzoek op korte termijn veel ervaring en toewijding is vereist. Naar onze mening heeft dit soort onderzoek dan ook de beste kans te gedeien in een instituut of onderzoekafdeling waar een team van onderzoekers bezig is met dit soort onderzoek.

Er moet nl. rekening worden gehouden met het feit dat slechts enkelen in staat zijn als alleenstaande onderzoekers, de gedachtenwereld en hot doorzettingsvermogen te kunnen opleveren om te geraken tot een geslaagde periodieke "outlook"-rapportering. In een instituut of onderzoekafdeling daarentegen, worden kennis en ervaringen voortdurend uitgewisseld, een rijke bron van statistisch materiaal kan hier beter worden opgebouwd, een bron welke tevens gelijktijdig kan dienen voor de verschillende deel-onderzoekingen.

Verder moet er bij dit soort onderzoek voortdurend een beroep worden gedaan op soms zeer specialistische kennis. Men denke hier bijv. aan de wiskundige kennis welke vereist wordt als men kwantitatief relaties tussen een aantal belangrijke marktgegevens wil vaststellen; slechts in een team van behoorlijke omvang kan men zich dan veroorloven specialisten op dit gebied aan te stellen of op te leiden.

"outlook" op langere termijn.

Het onderzoek naar de economische positie op langere termijn van bepaalde landbouwprodukten of groepen van landbouwprodukten, houdt een prognose in van de vraag en het aanbod op bepaalde agrarische markten over een periode van bijv. 5 à 10 jaren.

Een confrontatie van het verwachte aanbod met de verwachte vraag, maakt het vervolgens mogelijk uitspraken te doen over de toekomstige economische positie van de bestudeerde groepen van landbouwprodukten. Aangezien de vraag naar landbouwprodukten in de diverse landen o.a. wordt bepaald door de grootte der bevolkingen, de welvaartshoogten, de prijzen der landbouwprodukten en de consumptiegewoonten der verschillende consumenten-groeperingen, welke factoren geleidelijk in de tijd in meerdere of mindere mate veranderen, houdt een prognose over de vraag soms veel onzekerheden in. Dit zien wij ^{aan} bijv. ^{bij} het instellen van een onderzoek naar bijv. de omvang van de vraag naar landbouwprodukten binnen de E.E.G. als deze Gemeenschap een tijdlang verwezenlijkt zou zijn. Wij moeten er dan rekening mede houden, dat de grootte der bevolkingen en de welvaart in de verschillende landen drastisch veranderd zullen zijn, dat de prijzen van de landbouwprodukten een niveau zullen hebben dat door allerlei manipulaties van de buitengrens der E.E.G., wel eens ver zou kunnen afwijken van het huidige en dat intussen de consumptiegewoonten ook enige veranderingen kunnen ondergaan.

Hieruit volgt dat de onderzoekers hun prognose wel steeds voorwaardelijk zullen houden. Zij zullen bijv. geneigd zijn aan te nemen dat de eetgewoonten van de verschillende consumentengroepen stabiel zijn. Een onderzoek naar bovengenoemde vraag zal dan veelal hierin uitmonden dat de onderzoeker verbanden tracht op te sporen welke wezenlijk en blijvend worden geacht.

Zijn bv. de consumptiegewoonten in de diverse Europese landen wezenlijk verschillend, dan zal de onderzoeker de studie naar de vraagontwikkeling per land gaan opzetten. Voor elk land zal vervolgens worden afgetast hoe het consumptiepakket varieert met de welvaartshoogte en de prijzen der eindprodukten. Vervolgens kan men met deze kennis een prognose van de te verwachten vraagvoornemen, als men een gooi durft te doen naar de ontwikkeling van de grootte der bevolkingen, de koopkracht der consumenten en het toekomstige verloop der landbouwprijzen.

Gezien de onzekerheden op dit terrein zullen de uitspraken van dit soort onderzoekingen dan vooral, zoals reeds is opgemerkt, voorwaardelijk luiden: bijv.; "de vraag zal met zoveel procent toenemen, althans bij een groeipercentages van de bevolking van zoveel procent en bij een stijging van de welvaart met zoveel procent en bij een prijsniveau van de landbouwprodukten van deze of die hoogte".

Opgemerkt dient te worden dat dit soort uitspraken, hoe onbevredigend ook door hun voorwaardelijkheid, op zich zelve toch reeds veel nuttige informatie kunnen verschaffen. Heel vaak is het mogelijk dat de ondernemers of de beleidsinstanties er toch uit kunnen aflezen hoe het is gesteld met de potentiële afzetmogelijkheden van een bepaald produkt; immers al weet men niet precies met hoeveel procent bijv. de welvaartshoogte zal gaan veranderen, de richting van verandering is vaak wel bekend en daarmee de richting van verandering in het consumptiepakket uit hoofde van een welvaartstijging.

Zoals gezegd moet de analyse van de vraag op langere termijn worden aangevuld met een analyse van het aanbod op langere termijn, om een afgesloten beeld te verkrijgen van de toekomstige economische positie van de te bestuderen groepen van landbouwprodukten. Het is immers duidelijk dat de toekomstige economische positie van een tak van landbouwproduktie afhangt van de ontwikkeling van de vraag en het aanbod beide.

IJlt het aanbod op de vraag vooruit ook al vindt men bij de vraaganalyse een grote toekomstige afzetmogelijkheid, dan krijgt men een pessimistisch beeld over het toekomstige prijsverloop van op de bestudeerde markt; een vraaganalyse alleen zou hier optimistische en dus foutieve verwachtingen hebben gewekt.

In deze nota wordt dan ook met klem de noodzaak van studie naar de aanbodsontwikkeling van de landbouwproduktie op lange termijn ^bgepleit. De stand van het agrarisch economisch onderzoek is nu zo, dat van het gedrag van het agrarisch aanbod weinig bekend is, terwijl over de vraag naar landbouwprodukten veel meer kennis voorhanden is. Het is dus een eerste noodzaak deze leemte aan te vullen.

Tot nu toe heeft men zich voor de schatting van het toekomstige agrarische aanbod slechts bedient van grafische voorstellingen. Men schetst historische reeksen van produktiecijfers en trekt hun trends door, *endeinde te* geraken tot een schatting van het toekomstige aanbod.

Men mag deze procedure niet geheel verwerpen. Heel vaak kan men immers met behulp van dit soort grafische voorstellingen, met name indien deze onderling worden vergeleken, enigszins verklaren waarom de produktierichtingen zich in de, op de grafieken aangegeven richtingen, hebben ontwikkeld. Met behulp van deze kennis kan men dan soms met een zekere mate van vertrouwen de aanbodontwikkeling aangeven.

Mag men dus het nut van deze wijze van werken niet in twijfel trekken, niet mag over het hoofd worden gezien dat de informatie op basis van eenvoudige grafieken min of meer gebrokkig moet blijven. Evenals bij de analyse van de vraagontwikkeling, zal men bij de analyse van de aanbodontwikkeling moeten streven naar meer kwantitatieve kennis en wel omtrent de verbanden tussen het aanbod en de aanbodbepalende factoren.

Er zijn een aantal methoden welke een dieper inzicht kunnen verschaffen in het gedrag van het agrarisch aanbod. Allereerst zijn daar de mogelijkheden het gedrag van het aanbod te leren kennen door onderzoek naar de verbanden tussen produktie- en prijsgegevens uit het verleden. Zo kan men, om een eenvoudig voorbeeld te noemen, pogen na te gaan, hoe bijv. het tarweareaal in het verleden reageerde op veranderingen in de prijsverhoudingen tussen de tarwe en de andere granen en de hakvruchten. Daarbij probeert men dan voor verschillende landbouwgebieden vast te stellen bijv. met welk percentage het tarweareaal de neiging had te stijgen bij een stijging van bijv. 1% van de prijsverhouding tarwe enz. Als dan deze prijsverhoudingen in de toe-
voedergranen

komt in de onderzochte gebieden veranderen, bijv. door politieke manipulaties, dan heeft men een aanwijzing op welke wijze wellicht het tarweareaal op de prijsverandering zal gaan reageren.

Een tweede methode welke nader inzicht kan verschaffen in het gedrag van het aanbod is bedrijfseconomisch van aard. Zo kan de bedrijfseconoom die goed op de hoogte is van de structuur van het weddebedrijf veelal een oordeel uitspreken over bijv. het effect van een verandering in de prijsverhouding tussen vlees en melk op de produktiestructuur van de bedrijven en dus ook over de verandering van het aanbod (denk hier bijv. aan de mogelijkheid van programmering). Een kenner van de belangrijkste Franse boerderijtypen zal uit hoofde van deze bedrijfseconomische kennis, kunnen bijdragen tot een prognose van het kunstmestgebruik en dus het toekomstige intensiteitsniveau van de graanproduktie in de diverse delen van Frankrijk. Vervolgens moet deze bedrijfseconomische benaderingswijze gesteund worden door sociologische en technische kennis, waar het gaat over bijv. toekomstige veranderingen in het aanbod van de arbeid en over de snelheid van technologische ontwikkelingen. Uit het bovenstaand volgt dat een uitbreiding van kennis over het agrarisch aanbod niet alleen o.a. algemeen-economische, bedrijfseconomische, technologische- en sociologische kundigheden vraagt, maar dat tevens een coördinatie van deze kennisgebieden een eerste vereiste is.

Zo zeer hangt in de landbouw "alles met alles" samen, dat bij een onderzoek naar de aanbodontwikkeling op lange termijn vele factoren gelijktijdig in het oog moeten worden gehouden; bij de enkele voorbeelden welke hier zijn genoemd blijkt dit reeds. Zo staat het tarweareaal onder invloed niet slechts van de tarweprijzen, maar ook van de prijzen der hakvruchten van de voedergranen en de stand van de technologische ontwikkeling. En langs de weg der voedergranen komen wij terecht bij de sector der veehouderij, welks aanbod niet bestudeerd kan worden zonder kennis over de sector der voedergranen.

Het bovenstaande maakt wel duidelijk waarom de kennis over het gedrag van het agrarisch aanbod nog zo gering is. Nog sterker wellicht dan bij het "outlook"-onderzoek op kortere termijn, geldt hier de noodzaak de problemen te attaqueren in een centrum van onderzoek waar de verschillende specialisten elkaars bevindingen kunnen uitwisselen en alwaar coördinatie van de werkzaamheden kan plaats hebben.

Naar onze mening kan het L.E.I. een belangrijke taak vervullen bij het hier geschetste "outlook"-onderzoek met name waar het de ontwikkeling van de kennis over het gedrag van het aanbod betreft. Op dit Instituut is immers een uitgebreide staf van specialisten werkzaam en wel op de terreinen welke juist zo belangrijk zijn voor een verantwoorde opzet van het hier geschetste veld van onderzoek. De verdere argumenten welke wij reeds aanvoerden voor het onderbrengen van het "outlook"-onderzoek in een centrum gelden ook hier; ook voor het "outlook"-onderzoek op lange termijn dient men uiteraard weer te beschikken over een rijke bron van statistisch materiaal en over statistisch-economische kennis van zeer speciale aard, waarvan de opbouw en de ontwikkeling slechts verantwoord is binnen een team van onderzoekers.

Dr. Ir. J. Mol.
1 sept. 1961.